

ИСКРЫ

Б-53

582

ЛЫЦА

1929г.

673/86

№1

ХТО ТАКІЯ АКЦЯБРАТЫ

Нарис А. Ч.

АДАСІК праз вакно, ці гуляючы на вуліцы свайго гораду, часта бачыў піонэраў, калі яны з вясёлымі зычнымі песнямі шагаюць, як чырвонаармейцы.

Мы—чырвонаармейцы!

— Што-ж гэта за атрад?—здзівіўся Адасік.

— Атрад для малых,—горда заявіў Косьця, выстаўляючы палец у бок брата. Гэта ён хацеў паказаць сябе вельмі вялікім, а брата—машкарою.

Трэба пазабаўляць і меншага.

Калі акцябраты сабраліся, павадырка групы, комсамолка Ніна, заклікала акцябрат да парадку.

(Працяг чытай на 3-й стар. вкладки).

Яму яшчэ было толькі сем гадоў. Але і ў Адасіка было вялікае жаданьне далучыцца да піонэраў. У яго нават быў ужо гальштук. Стары, праўда, братаў, але ўсё-ж гальштук.

Толькі вось бяда: брат усё не згаджаецца з тым, што Адасік можа таксама быць піонэрам.

— Малы ты,—кажа брат. У нас такіх у атрадзе няма. Але чакай, скоро ў нас будзе атрад, куды прымуць і цябе.

Адасік з нецярплівасьцю чакаў, калі ўжо будзе той „атрад для малых“.

А цяпер усё гэта сталася праўдай. „Малы атрад“, гэта—група акцябрат, куды сёння і прывёў свайго брата Косьця.

У групе разам з Адасікам было яшчэ з дзесятак такіх малалетак. Спачатку Адасік трымаўся збоку, ваўчком на ўсіх глядзеў, бо якраз нікога з акцябрат ня ведаў—усе ня з іх вуліцы.

Але потым асвойчыўся і сам пачаў бегаць, забаўляцца, як і іншыя.

ОРГАН

ЦК ЛКСМБ і
НАРНАМАСБЕТА

Год выдання 1-ы

Обяз. экз.

Умовы падпіскі:

На 1 месяц 15 к.

На 3 м-цы 45 к.

На 6 м-цаў 90 к.

На 1 год 1 р. 80 к.

№ 1. Кастрычнік 1929 г.

Адрас Рэдакцыі і Канторы:
МЕНСК, КОМСАМОЛЬСКАЯ, 25.

МАЕМ СВАЮ ЧАСОПІСЬ

На дзяцей старэйшае пакаленьне Ленінцаў ускладае вялікую надзею. Дзеці—наша будучыня. І школа, і комсамольцы, і партыйцы—усе працуюць над тым, каб гадаваць з дзяцей надзейную зьмену старэйшым барацьбітом.

Вялікую, і вельмі вялікую, долю ў выхаваньні бярэ на сябе і кніжка.

Вось-жа з гэтай прычыны і пачала выдавацца раз у месяц самая даступная па цане, зразумелая для меншых дзяцей часопісь „Іскры Ільліча“.

Трэба, каб часопісь памагала дзецям работных і сялян падрыхтаваць з сябе добрых піонэраў-Ленінцаў.

Трэба змалку вучыцца і прывыкаць да вялікай работы, якая цяпер так шырока разгарнулася ў нашай краіне.

Правадыр працоўных усяго сьвету Уладзімер Ільліч перад сьмерцю пакінуў дзецям завет: ВУЧЫЦЦА, ВУЧЫЦЦА і ВУЧЫЦЦА.

Завет Ільліча дзеці павінны выконваць.

Рэч вядома, што ня толькі-ж рэдакцыя будзе друкаваць часопісь, а вы—чытаць. Не, гэта яшчэ ня ўсё. Рэдакцыя спадзяецца, што вы, малыя чытачы, будзеце самі памагаць рэдакцыі выдаваць вашу часопісь.

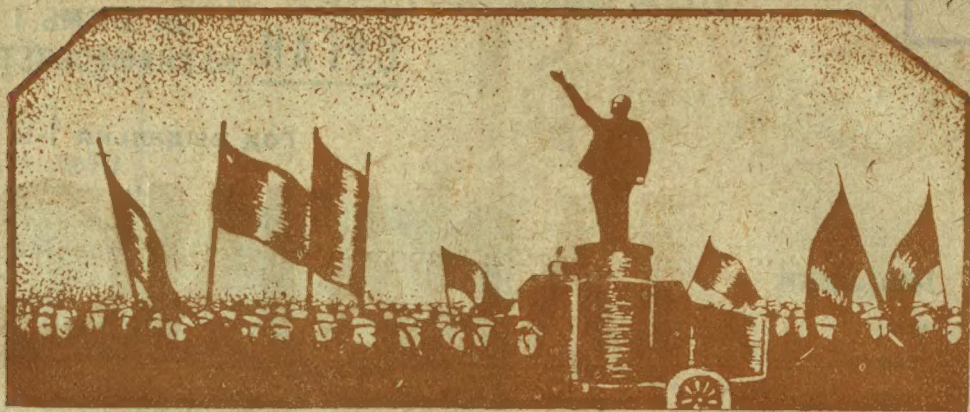
Як гэта так? А вельмі проста. Усе нашы чытачы будуць прысылаць у рэдакцыю свае творы, малюнкi, допісы пра тое, як яны жывуць, вучацца, што цікавага майструюць і ўсё іншае.

Чытачы будуць пісаць і пра тое, як падабаецца ім часопісь, што-б яны хацелі бачыць у часопісі.

Складаць чарговыя нумары мы будзем ужо з вашай дапамогай.

Буду чырвонаармейцам!

ШТО БЫЛО ДВАНАЦЦАЦЬ ГОД ТАМУ НАЗАД

НАРЫС АБ КАСТРЫЧНІКАВАЙ РЭВОЛЮЦЫІ

* * *

З гісторыі людзей нам вядома, што вельмі даўно, тысячы гадоў таму назад, быў такі час, калі людзі не падзяляліся на бедных і багатых. Людзі ўсе мелі роўныя правы. Гэты падзел адбыўся пазьней, калі з'явілася ў людзей уласнасьць. Багатыя тады пачалі браць верх над слабейшымі, беднымі, карыстацца іх дармовай працаю для сваёй выгоды.

Бедныя прымушаны былі дрэнна жыць і шмат працаваць у розных майстэрнях, на фабрыках, заводах. Усе гэтыя фабрыкі з машынамі належалі багатым людзям—капіталістам (тым, што мелі капітал).

Багатыя жылі ў вялікай раскошы, нічога не рабілі, толькі вечна гулялі і весяліліся на розных сваіх вечарынках.

Але бедныя не скараліся перад цяжкай доляю. Яны заўжды дамагаліся таго, каб мець лепшае жыцьцё. Багатыя-ж лічылі беднату за скаціну, якая ня мае правоў ні на асьвету, ні на лепшае жыцьцё. Багатыя, каб трымаць у сваіх руках уладу, усіх непакорных гналі ў турмы, секлі бізунамі, стралялі... Кожны бацька ваш ці брат можа расказаць вам хаця-б пра нядаўнае жыцьцё за бела-палякамі...

Такім чынам, людзі, як мы бачым, падзелены на два лягеры, або клясы: кляса *багатых* і кляса працоўнай *беднаты*.

Паміж гэтымі клясамі на працягу сталеццяў ішла і ідзе ўпартая барацьба... Гэта барацьба ёсьць барацьба рабочай клясы за сваё лепшае жыцьцё, за тое, каб вызваліць усіх працоўных з-пад уціску буржуаў і іх паслугачоў.

ЦЯЖКА ЖЫЛОСЯ ПРАЦОУНЫМ ЗА ЦАРОМ

Вельмі цяжкая і крывавая барацьба бедных за сваё вызваленне адбывалася ў даўнейшай царскай Расіі, да якой належала і Беларусь, Украіна і шмат іншых старонак. Кіраваў былою Расіяй цар-самаўладца, які быў самым багацейшым буржуем. Гэты цар выпаўняў волю багатых. Што багатыя хацелі, тое і рабілі.

Для аховы мірнага жыцця багатых, цар меў поліцыю і войска. І калі дзе рабочыя ці сяляне адважваліся выступіць супроць царскіх законаў, дык поліцыя і войскі жорстка распраўляліся з бунтарамі. У крыві затапляўся ўсякі голас протэсту... Салдаты, абдураныя сваім начальствам, стралялі ў сваіх-жа братоў і сясыцёр...

Даваць асвету працоўным багатыя вельмі баяліся. З гэтай прычыны і не стараліся яны пашыраць школы для працоўных людзей. А якія адчынялі, то навучалі ў іх толькі таму, каб пакараліся дужаму, баяліся бога і цара... Гэта была такая навука, якая прыносіла карысць толькі тым, хто меў уладу.

„ДАЛОЎ ВАЙНУ!“ „ХЛЕБА!“

Асабліва вялікі гнеў і абурэнне рабочых і сялян выбухнулі ў часы вайны, што пачалася ў 1914 г.

Захоп царскага Зімовага палацу рабочымі.

Тры гады цягнулася жудасная вайна. Тры гады лілася дарэмна кроў рабочых і сялян. Было скалечана і забіта мільёны маладых, здаровых людзей, зруйнована тысячы вёсак і гарадоў, сапсавана акапамі і снарадамі тысячы дзесяцін лепшай зямлі...

Бачачы ўсё гэта, салдаты пачалі бунтавацца: „Што-ж мы робім, за што гінем, на што руйнуем тое, што стварылі сваім мазальём?“ Салдаты пачалі разумець, што ні немец, ні француз іх вораг, а вораг іх—буржуазія, што сядзіць з задад фронту і нажы-

ваецца на іх крыві. Пачалі разумець, што трэба скончыць вайну, каб спыніць бескарыснае разбурэнне вёсак, гарадоў, спыніць забойства людзей...

І першымі на бой супроць свайго векавога ворага вышлі працоўныя Расіі. Пачалося ў 1917 г. з Пецяўбургу (цяпер Ленінград), дзе к гэтаму часу панаваў ужо вялікі голад у рабочых сем'ях. Дарагоўля была вялізарная, а плата рабочым—мізэрная.

Галодныя рабочыя вышугнулі на вуліцы гораду з чырвонымі сьцягамі, на якіх было напісана:

„Далоў вайну!“ „Хлеба!“

Цар выставіў супроць гэтай галоднай грамады сваё войска. Але (на вялікае здзіўленьне і цара і яго прыхільнікаў) салдаты адмовіліся страляць у рабочых і далучыліся да іх, да рэвалюцыі.

І праз пяць дзён змаганьня Пецяўбург стаў вольным... Гэта адбылося 22—27 лютага (стар. стылю) 1917 г.

За Пецяўбургам узьняліся ўсе працоўныя, увесь фронт.

Цар быў прымушаны адрачыся ад улады. Яго заарыштавалі, а пасьля і расстралялі, як самага лютага ворага працоўных.

ПЕРАМАГЛІ РАБОЧЫЯ І СЯЛЯНЕ

У той час, калі рабочыя і сяляне Пецяўбургу і другіх месцаў распраўляліся з царом і яго прыслужнікамі, панства ня спала і арганізавала свой „часовы ўрад“. Гэты ўрад захапіў у свае рукі ўладу, а для працоўных даў безьліч абяцанак: і хутка скончыць вайну, і перадаць сялянам зямлю, і палепшыць жыцьцё рабочых...

Але рабочыя, салдаты і сяляне ня спусьціліся на ўладу паноў і мала паверылі іх абяцанкам. Яны стварылі сваю ўладу: Савет Рабочых, Сялянскіх і Салдацкіх Дэпутатаў...

Час ішоў. Мінула ўжо і лета, а панскі „часовы ўрад“ ніводнай абяцанкі і ня думаў яшчэ выканаць. Наадварот, працягваў вайну і руйнаваў фабрыкі і заводы..

Рабочыя, сяляне і салдаты, пад кіраўніцтвам сваёй партыі камуністых, зноў падрыхтавалі паўстаньне. І 25 кастрычніка (7 лістапада па новым стылю), па загаду Пецяўбургскага Савету Рабочых і Салдацкіх Дэпутатаў, усе фабрыкі і заводы прыпынілі сваю працу. Рабочыя, разам з салдатамі, захапілі ўсе галоўныя дзяржаўныя ўстановы Пецяўбургу. Пасьля маленькай бойкі „часовы ўрад“ здаўся.

У гэты-ж час адбываўся Усерасійскі Зьезд Саветаў Рабочых, Сялян і Салдат.

Т. Ленін, правадыр рабочых і сялян, абвясціў на гэтым зьездзе Савецкую Уладу, уладу саміх рабочых і сялян.

Такім чынам працоўныя здабылі сваю волю. Гэтую волю працоўныя цвёрда і рашуча баранілі на працягу яшчэ некалькіх год пасьля Кастрычнікавае Рэвалюцыі ад розных царскіх генэралаў і заходняй буржуазіі. Перамаглі рабочыя і сяляне.

Верш Я. КОЛАСА

Мал. ГУТКОЎСКАГА

Бушавала бура з сілай нячужанай,
А вы шлі напорна крокам нястрыманым.
Вар'яцела мора, пеніліся хвалі,
А вы шлі няспынна—вабілі вас далі.
Бухалі гарматы, грукацелі громы,
А вы шлі наперад віхрам-бураломам,
Разьбівалі ковы, векавыя путы,
А на кожным кроку вораг злы і люты.
І было змаганьне, ой, было змаганьне!
Не хацеў стары сьвет страціць пана-
ваньня.

Каледзін, Карнілаў, Колчак і Дзянікін—*)
Шла навала супраць у шаленстве дзікім.
І каваў кайданы вораг заграніцай,
Ды ніхто ня здолеў той жывой крыніцы.
Ліха, небяспека ўсюды вас чакала—
Згінула ў дарозе змагароў ня мала.
А дарога ваша—горы, перавалы,
Але ўсё здазелі раці занябальных.
Пройдзен шлях пачэсны, трудны і вялікі,
Не залье яго той шквал шалёна-дзікі,
Што падняць гатовы Чэмбэрлен**) за-
цяты,

Кінуты на сьвеце добрыя зярняты.
Вышлі зерні твая ў шоўкавыя руні—
Праўдай сталі вашы мары аб комуне!

1927 г.

*) Царскія генэралы, якія змагаліся супроць рэвалюцыі.

**) Чэмбэрлен—быўшы міністар па замежных справах буржуазнага ангельскага ўраду. Ён праз увесь час організоўваў сваю буржуазію і іншыя буржуазныя дзяржавы для таго, каб зьнішчыць Савецкі Саюз. Але ніякія спробы буржуазіі і іх прыслужнікаў не перамогуць магутнасьці краіны саветаў. Савецкі Саюз расьце і мацнее.

МАЯ ДЗІЦЯЧАЯ ГУЛЬНЯ

Успаміны змiнулага А. ПОЛЯКА

Малюнкi РОЗАНОВА

ПАМЯТНЫ мне жудасныя песні гармат мiнулай вайны з бела-палякамі. З таго часу прайшло 10 год, але малюнкi мiнулага так ясна паўстаюць перада мною, як-бы ўсё гэта здарылася толькі учора.

Тады мне было шэсьць гадоў, а Міхаську, майму брату—пяць.

Польская вайсковая часць спынілася ў нашай вёсцы. Начальнік разьмеркаваў сваіх салдат па сялянскіх хатах. І наша цесная хатка зрабілася кватэрай „пана“ (так мы называлі ўсіх польскіх жаўнераў—салдат).

Міхаська і я кожны дзень чулі гутаркі большых пра вайну, якая адбывалася ў той час паміж бальшавікамі (чырвонаармейцамі) і бела-палякамі.

Мусіць гэта і прымусіла нас часта гуляць „у вайну“. У нас каштаны былі сапраўднымі чырвонаармейцамі, ябыкі—палякамі. Я камандаваў чырвонай арміяй, а Міхаська быў „панам начальнікам“ белай польскай арміі. Я, як старэйшы, гэтак спрытна вёў гульню, што мая чырвоная армія заўсёды разьбівала палякаў дашчэнту.

У гэты час наш кватарант коса пазіраў на мяне, але я ня цікавіўся тым, што ён сочыць за намі.

Вось аднаго разу мы распачалі сваю каханую гульню. Пай, з люлькай у зубах, паважна адпачываў пасьяля абеду. Мама калыхала маленькую Ганульку і адначасова карміла кіслым малаком Паўлінку, другую нашу сястрыцу.

Паглядзімо, хто сёньня будзе разьбіты...

Таты ня было дома: яго палякі пагналі ў падводы.
Гульня захапіла нас. Адбывалася страшэнная бойка...
Пан павярнуўся набок ды

і кажа:

— Паглядзімо, хто сёння будзе разбіты...

Па-праўдзе кажучы, тут і глядзець ня было чаго. Канец гульні паказаў: палякі часткаю былі патоплены ў рэчцы, а рэшта ўзяты ў палон бальшавікамі.

Тут сэрца пана ня вытрымала. Схапіў ён бізун ды і пачаў лупцаваць мяне.

— „Вось табе, вось табе, пся крэў, бальшавікі! Будзеш ведаць, як зьдэквацца над польскімі жаўнерамі!“

Бізун, як зьмяя, абвіўся каля мяне. Я пачаў крычаць, плакаць, прасіць ратунку, але бізун усё мацней і мацней упіваўся ў маё цела. Міхаська таксама загаласіў на ўсё горла. Гэты зык падхапіла і Паўлінка, а потым моцна заплакала і Ганулька.

Як птушка, што змагаецца з моцным драпежнікам за жыццё сваіх дзяцей і ставіць пад пагрозу сваё жыццё, так і мая мама кінулася да азьвярэлага пана.

У гэты момант сьвіснуў бізун у паветры і пан дзіка закрычаў:

— „Цыц! заб'ю!“

Я бачыў, як з вачэй мамы ліліся сьлёзы. Яна схапіла мяне і палажыла на пасьцель, але я ня меў магчымасьці ні ляжаць, ні сядзець. Цэлых два тыдні пакутаваў я, а разам з гэтым яшчэ больш пакутавала мая дарагая мама.

Вось як скончылася мая дзіцячая гульня.

Бізун, як зьмяя, абвіўся каля мяне.

СОН АЛЯКСЕЯ

Па Ю. УЛАДЗІМЕРАВУ

Як заснуў Аляксей,
Як захроп Аляксей,
Толькі шум гудзе,
Праз цялуткі дзень,
Аж страхаюцца ўсе.
Мы яго будзілі,
Ў барабаны білі
У званкі званілі,
Яму крычалі ўсе:
„Уставай, Аляксей!“
А ён—хоць-бы што:
Так заснуў, як ніхто.

Далі сыгнал, што заснуў Аляксей,
Заклікалі дваццаць пажарных чась-
цей.

Прыехаў пажарны з даўгой барадою,
Загадаў паліваць Аляксея вадою.

Палівалі хлапца, хто жадаў, хто ха-
цеў...

Усе студні зьмялелі, аж Нёман зьмя-
леў,

Перасохлі і рэкі, і балоты ўсё,
Толькі-ж сьпіць сабе соладка наш
Аляксей!

Паклікалі ў хату аж сто сілачоў,
Сотню музыкаў ды сто трубачоў.
Музыкі-малойцы як дружна зайгралі,
Аж струны парвалі, смычкі паламалі.
Сто трубачоў як пачалі трубіць,
Як пачалі трубіць, Аляксея будзіць,
А сілачы як пачалі скакаць,—
Як пачалі скакаць ды гіры шпурляць,—
Нават дом, як асіна, стаў страшна
дрыжаць...
Але наш Аляксей і ня думаў ўставаць...

* * *

Паклікалі роту чырвонаармейцаў.
 „Заўсёды гатовы мы, разумеецца!“—
 Адказалі чырвонаармейцы.
 Для хаты паставілі сотню гармат,
 У кожную з іх улажылі снарад,
 З гарматаў стралялі аж пот выступілі.
 А наш Аляксей усе спаў ды спаў.

* * *

Памчаліся часыці пажарных з вадою
 Паехаў іх старшы з даўгой барадою,
 Пашлі адпачываць у цырк сілачы,
 Зьбеглі за імі усе трубачы,
 З маршам пашла, разумеецца,
 Адважная рота чырвонаармейцаў.
 Мама падышла да Аляксея ранічкай:
 „Хочаш, Аляксея, мяккага абара-
 начка?“

Як прагнуўся Аляксей,
 Як устрапянуўся Аляксей,
 Дык калі крыкне Аляксей
 За ўсіх мацней
 Ды галасьней:

„Давай!“

А. Якімовіч.
 (з расійскае мовы).

ПАРТРЭТ

Апавяданьне

СЫМОНА БАРАНАВА

ПЕРАДА мною ляжыць партрэт. Мой бацька толькі што яго прынёс. Ішоў з фабрыкі і купіў яго ў таго, што прадае кніжкі.

Канешне, вы ніхто ня ведаеце, які гэта партрэт?

Але я зараз скажу. Гэта—дарагі партрэт. Я нядаўна пачаў яго ведаць. Я быў яшчэ малым, таму і нядаўна пачаў яго ведаць. І ця-

пер я, унь, як добра ведаю! Нам апавядаў у школе наш настаўнік пра гэты партрэт.

О, настаўнік шмат і вельмі доўга апавядаў пра гэтага чалавека, што на партрэце!

Гэты партрэт ёсьць у нашай школе. Але там большы, куды большы за гэты, што купіў мой бацька. Там ён у цяжкіх такіх рамках. За шклом.

І я, канешне, таксама паклапачуся, каб асадзіць у рамкі і каб зашкліць мой гэты, найдарагі партрэт!

Я ўглядаюся ў гэты партрэт і разважаю сам сабе:

— Гэты чалавек з’арганізаваў людзей,—так казаў наш настаўнік. — Гэты чалавек павёў за сабою людзей для вызвалення іх з векавечных путаў капіталу. Усім бедным хочацца, каб лепей жыць,—казаў настаўнік далей, — і гэты чалавек зрабіў пачатак лепшаму жыццю бедных людзей. Гэтага чалавека ніколі не забудуць працоўныя ўсяго сьвету. Ён паказаў ім (тым, хто працуе) вольную дарогу. Ён быў іх правадыром.

— Дык дзіва, што я буду любіць гэты партрэт! Гэты дарагі такі партрэт! У майго бацькі таксама-ж нічога такоўскага з багачыня няма. Бацька мой працуе на заводзе, ці ня толькі атрымаў учора палучку. Бо ён купіў і прынёс учора абганяных круп, купіў цукру і яшчэ там нечага. А сёння купіў партрэт. Дык мне здаецца, што таварыш Ленін,—каб жыў быў—любіў-бы і майго бацьку

Ленін у трохгадовым узросьце.

і ўсіх нас. Ён ня выкінуў-бы нас тады з таго гурту людзей, якіх веў 12 год таму назад для канчатковага вызвалення іх з векавечных путаў капіталу, з бяспраўнасьці, з няволі.

— Добры мой, прыгожы мой партрэт!

* * *

Калі я яшчэ ўглядаюся цяпер у твар Леніна, дык да чаго гэты твар робіцца мне дарагім, да чаго мілым тварам.

Я гляджу на яго няміргаючымі маімі вачыма. Я гляджу і мае вусны шэпчуць самі па сабе:

Мой ты Ленін,
Як я цябе люблю
Моцна, моцна,
Калі я падрасту,
Я ў тваю партыю ўступлю.

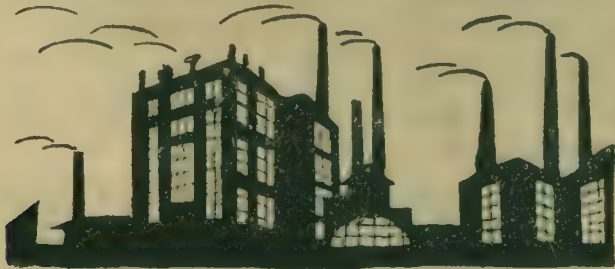
І калі я яшчэ і яшчэ ўглядаюся ў партрэт Леніна, мне нават, і нават унь як—ня то што, а дарагім робіцца яго, Ленінаў, гальштук, гэты яго ланцужок ад гадзінніка, гэтыя два гузікі, што відаць на гамзэльцы, плеценае крэсла, на якім ён сядзіць, яго вожыкава бародка...

— Мілы Ленін, мой Ленін!

— Калі я вырасту, я канешне што ўступлю ў тваю партыю,— кажу я, глядзячы на партрэт. Усёроўна ўступлю! Я буду камуністам, як мой бацька. Я буду рабіць усё тое, што ты пакінуў у сваіх заветах.

Я цяпер бяру са стала мой партрэт. Асьцярожна паднімаю і прыкладаю да сьцяны. Па рагох партрэта я заціскаю маім вялікім пальцам прыколкі і так, каб не папсаваць у партрэце ражкоў.

— Дзядзькі Міхася папрашу зрабіць асадку, — вырашаю я, — яму-ж гэта ня цяжка. Ён-жа цёггле сярод стружак...

ГАЛЬКА

СБЕЕЦЦА з хмары дробны дожджык. Намякла зямля. Галька сядзіць ля вакна і глядзіць на мокрую дарогу, на шэрае неба. Нудна Гальцы. Раптам саскочыла яна бо-сымі ножкамі з лавы на падлогу,

І просіць большую сястру:

— Ганначка, здымі ты мой каптанік.

Сама Галька ня можа дастаць сваю вопратку. Цьвік высока ўбіты ў сцяну.

— Куды цябе гоніць такім надвор'ем?—стрымлівае Гальку матка.

— Да Лукашонкаў пайду. Іхны Іван з гораду прыехаў. Бачыла ў вакно: паехалі калёсы на двор.

— І табе туды трэба? Госьць на парог, а ты за ім сьледам. Каб падумалі, што ты па цукерку прыбегла...—упікае ёй старэйшая сястра.

— А вось пайду. Што мне ўсё з вамі сядзець. Іван з гораду прыехаў, цікава...

Потым дадае:

— А калі цукерку дасьць, дык зьём.

— Ідзі сабе,—дазваляе матка.—Ты-ж у нас самая разумная,—кажа яна з усьмешкаю.

Гальцы шэсьць гадоў. Яна лічыць сябе зусім вялікай, усё робіць з сур'ёзным выглядам, стараецца гаварыць і нават сьмяяцца тоўстым голасам: гу-гу-гу!

Прышла яна ў Лукашонкаву хату і ціхенька стала ў куточку, ля печы. Глядзіць на гарадзкога госьця.

А госьць, глянуўшы на Гальку, пазнаў яе і прывітаўся:

— Галька прышла? Ну, як жывеш, гадуешся?

Галька сьмялей падступае з свайго кутка.

На-ж табе цукерку, калі ты ўжо ўсё разумееш.

— Добра жыву,—кажа яна ціханька. Хоча і ня ведае, што-б такое расказаць новаму чалавеку.

— А мама ўчора з татам сварылася, што апошнюю дойную карову прадаў. Дык тата ўгневаўся і кінуўся біцца,—пачала яна гаварыць.

— А ты бараніла маму?

— Не, мама пачала апранацца, кажа: пайду ў сельсавет, ня маеш права біцца. Дык тата спужаўся...

— Цяпер няма права біцца,—упэўнівае ўсіх Галька.

— Правільна!—кажа госьць.—На-ж табе цукерку, калі ты ўжо ўсё разумееш.

Галька бярэ цукерку і адыходзіць забаўляць малога Лукашоначка, які дагэтуль спаў, а цяпер закрахтаў у сваёй люльцы.

Малы сагнуўся ў кручок, дужыцца падняцца ды сесьці. Галька дае яму свой палец. Ён сыцскае ў кулачок Гальчын палец, падымаецца, падымаецца ды назад валіцца.

Галька забаўляе малога ды настаўляе вушы: пільна слухае, аб чым гамоняць у хаце.

Нагуляўшыся ў суседзяў, ідзе яна дамоў. А дождж, тымчасам, расхадзіўся не на жарт. Аж цурчыць са стрэх. Пакуль перабегла Галька праз вуліцу, уся хустачка на галаве зрабілася мокрай.

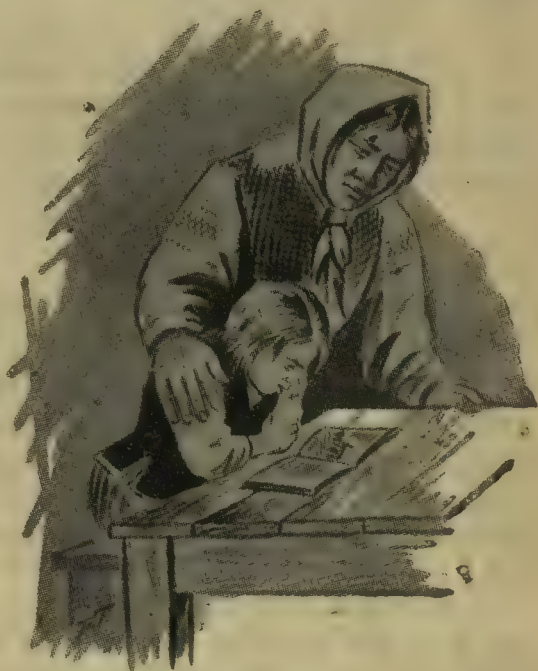
— Ну што ты там чула?—чапае яе маці.

Галька абтрасаецца ад дажджу.

— Усё чула. Казаў дзядзька Іван, што трэба, каб у колектыў ішлі.

— Які калятыў? — жартуе, нібы не разумее маці.

— Колектыў, кажу—гневаецца Галька.—Вялікая, а гаворыш, як малая. Казаў дзядзька: разам вам усім трэба сабрацца ў колектыў,—вымавіла старанна Галька,—трэба ісьці. А то век хлеба

І маці нахіналася разам з дачкою над кніжкай.

досыць ня будзеце мець на лядаштым вузенькім загончыку. Нічога радзіць ня хоча, казаў ён, калі зямлі добра не ўрабіць. А без такіх машын, пра якія казаў ён, нельга добра і ўрабіць зямлю.

— Гэта-ж праўда, дачушка, што жывём мы неяк ня так, як трэба. Але дзе нам дастаць тых машын?—ціхім голасам выказала свае думкі маці.

А Галька ўсё расказвала:

— Машыны ў нас будуць, калі колектыў будзе. Дадушы, мама, казаў,—ёсьць такая машына, што без каня ідзе і ўсё рабіць умеє: і араць і малаціць.

— Гэта трактар,—падала голас большая сястра.—Мы ў школе чыталі. І ў кніжцы намалёвана. Едзе такая машыніна, а чалавек на ёй сьпераду сядзіць і кіруе.

— Трактар?—стараецца затрымаць у памяці гэтае слова Галька.

— Машына такая, стукоча-грукоча так: вух-вух-вух-вух, казаў дзядзька.

І выставіўшы грудзі наперад, вухаючы, паплыла Галька па хаце.

Потым ласкавенька папрасіла сястру:

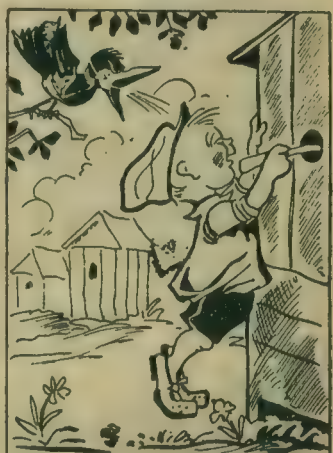
— Ганначка, пакажы ты мне ў кніжцы тую машыну.

Доўга разглядала Галька малюнак, дзе ўздывае трактар цаліну плугамі.

І маці нахіналася разам з дачкой над кніжкай, і гэта, ня зусім для іх зразумелая, машына зрабілася блізкім, сваім, пільна патрэбным.

Ідзе па мёд.

Чэрпае.

Зачэрпаў...

**ЧАРГОВЫ НУМАР ЧАСОПІСІ
— БУДЗЕ РАЗАСЛАНЫ —
ПАДПІШЧЫКАМ 20 ЛІСТАПАДА.**

ВЯЛІКАЕ БУДАЎНІЦТВА

Пасьля вайны з белапалі-
камі Беларусь борзда пачала за-
лечваць свае раны, якія прынесла
ёй вайна. Дзяржава рабочых і
сялян усе свае сілы аддае на
тое, каб пабудаваць многа фаб-
рык, школ, дамоў і ўсяго, што
ўзбагачае краіну і паляпшае
жыцьцё працоўных.

Кожны год у гарадох, мя-
стэчках, вёсках вырастаюць усе
новыя і новыя мury. Мільёны
рублёў грошай траціцца дзяр-
жавай кожны год на будаўніц-
тва. Дзесяткі рабочых заняты
вялікай справай: будуюць на
руінах старога жыцця новую
Савецкую Беларусь.

Асабліва шырокі размах
будаваньня ў сталіцы Беларусі —
Менску. На днях упершыню па
вуліцах Менску пабеглі трамвай-
ныя вагоны. А з год таму назад па Менску, як старая бабуля,
цёгалася яшчэ „конка“. (У наступным нумары мы надрукуем асоб-
ны нарыс з малюнкамі пра Менскі трамвай).

А які-ж, ліха яму, горкі
мёд!

У гэтым годзе канчаюць будаваць
у Менску цэлы гарадок для вышэйшай
навучальнай установы — Беларускага Дзяр-
жаўнага Унівэрсытэту.

На пабудову яго будзе затрачана
некалькі мільёнаў рублёў. Аж тры квар-
талы (горад падзяляецца на чатырох-
кутовыя пляцы-кваталы, якія абкружаны
вуліцамі) займаюць прыгожыя, новенькія
будынкі гарадка навукі.

Даўней, да рэвалюцыі, буржуі, якія
мелі ў сваіх руках усе грошы і ўладу,
будавалі такія дамы для сваіх асабістых
патрэб. Цяпер кожная капейка дзяр-
жавы, дзе гаспадарыць рабочыя і сяляне,
ідзе на агульную карысьць.

На фотграфіі — будуюць унівэрсы-
тэцкі гарадок, рабочыя носяць высока
ўгару на ўсходах цэглу.

Казачка
пра сьмелага зайца
доўгія вушы,
касыя вочы,
кароткі хвост

РАДЗІЎСЯ ў лесе зайчык і ўсяго баяўся.

Ці трэсьне дзе сучок, ці ўспырхне птушка, ці скінецца з дрэва камяк сьнегу—у зайчыка кроў зьледзянее.

Баяўся зайчык дзень, баяўся два, баяўся тыдзень, баяўся год... А потым, як вырас вялікі, абрыдла яму ўсяго палохацца.

— Нікога я не баюся!—загукаў ён на ўвесь лес.—Ані не баюся!

Сабраліся старыя зайцы, прыпаўзлі маленькія зайчанята, прывалакліся пажылыя зайчыхі,—усе слухаюць, як хваліцца заяц Доўгія-вушы Косыя-вочы Кароткі-хвост,—слухаюць і сваім вушам ня вераць. Яшчэ ніколі гэтага ня было, каб заяц нікога не баяўся.

— Гэй, ты, Косае-вока, можа ты і воўка не баішся?

— І воўка не баюся, і лісіцы, і мядзьведзя,—нікога не баюся!

Гэта ўжо было сьмешна. Хукнулі маладзенькія зайчаняткі ў свае прэдрэдняе лапкі, засьмяяліся добрыя бабулі-зайчыхі, нават пажылыя зайцы ўсьміхнуліся, ўспомніўшы, як у лапах у лісіцы пішчалі, бывала, або ўспомніўшы воўчыя зубы.

— Вельмі сьмешны заяц!

— Ох, які ён сьмешны!..

І ўсім стала весела. Пачалі куляцца, бегаць, скакаць, нібы падурнелі ўсе.

— Ды што тут доўга разважаць!—закрычаў заяц, які ўжо зусім асьмялеў.—Калі мне пападзецца воўк, дык я яго і сам зьём..

— Ох, які сьмешны заяц! Ох, які ён дурны заяц!

Крычаць зайцы пра воўка, а ён тыц сюды, як запрошаны.

Хадзіў ён па лесе па сваіх воўчых справах, выгаладаўся і толькі падумаў: „як добра было-б паласавацца зайчыкам!“ — як чуе, недзе блізка зайцы крычаць і яго, шэрага воўка, успамінаюць. Зараз-жа ён спыніўся, панюхаў паветра і пачаў падкрадацца да іх.

Зусім блізка падпоўз воўк да зайцоў. Чуе, што зайцы сьмяюцца з яго, а больш за ўсіх сьмяецца забіяка заяц Косыя-вочы Доўгія-вушы Кароткі-хвост.

— Ага, браток, пачакай-жа трошкі, цябе-ж я і зьём!—падумаў воўк і пачаў разглядаць, каторы гэта заяц так храбрыцца.

А зайцы нічога ня бачаць і ня чуюць: ім усё весялей робіцца.

Скончылася на тым, што забіяцкі заяц вылез на пнячок, сеў на заднія лапкі і кажа:

— Слухайце вы, трусы! Слухайце і глядзецца на мяне. Вось я вам пакажу адну штуку... я...я...я...

Тут язык у сьмелага зайца як адмёрз: заяц убачыў воўка, які вызьвярыўся проста на яго. Другія зайцы ня бачылі, а ён бачыў і баяўся дыхнуць.

А потым сталася нешта нязвычайнае. Заяц-забіяка падскочыў уверх, як мячык, і, з перапалоху, упаў проста на шырокі воўчы лоб, пракаціўся па воўчай сьпіне, перакуліўся яшчэ раз у паветры і потым, колькі духу хапіла, памчаўся, нібы хацеў вылузацца з сваёй шкуры.

Доўга бег бедны зайчык, аж пакуль ня выбіўся з сілы.

Яму здавалася, што воўк яшчэ ляціць за ім сьледам і вось-вось схопіць яго сваімі зубамі.

Зусім выбіўся з сілы, бедненькі, заплюшчыў вочы і, як мёртвы, кінуўся пад кусьцік.

А воўк тым часам бег у другі бок. Калі заяц упаў на воўка, яму здалася, што хтосьці стрэліў яму ў лоб. І воўк уцёк.

Доўга не маглі апамятавацца ўсе зайцы. Хто ўцёк у кусьцік, хто схаваўся за пянёк, хто залез у ямку.

Нарэшце ўсім надакучыла хавацца і пачалі патрошку выглядаць, хто быў сьмялейшы.

— Ну, і здорава напалохаў воўка наш заяц!—згадзіліся ўсе.— Калі-б ня ён, дык сьмерць-бы ўсім нам на месцы. Але дзе-ж ён, наш сьмяляка заяц?

Пачалі шукаць.

Хадзілі, хадзілі, няма нідзе сьмелага зайца.

— Ці ня зьеў яго, часамі, другі воўк?

А потым такі знайшлі: ляжыць сьмелы заяц пад кусьцікам, ледзь дыхае пасья перапалоху.

— Маладзец, Касавокі!—закрычалі ўсе зайцы ў адзін голас.— Ну, і Касавокі-ж!.. Здорава-ж ты напалохаў старога воўка! Дзякуем, браток! А мы думалі, што ты дарэмна хвалішся!

Сьмелы заяц адразу падхрабрыўся. Вылез з свае ямкі, сьцярухнуўся, прыжмурыў вочы і сказаў:

— А вы як думалі! Эх, вы, трусы!..

З гэтага дня сьмелы заяц пачаў і сам верыць, што ён такі і сапраўды нікога не баіцца.

*А Жэньцы, ой, як
хочацца спаць...*

А няньцы Жэньцы, ой, як хочацца спаць. Ужо каторую ночку на волас не скархнула дзяўча. Усё няньчыць крыклівае дзіцянё.

**„Люлі-люлі-люлі,
Прыляцелі куры,
Селі на варотах,
У чырвоных ботах...”**

У хаце ўсё сьцішэла. Толькі пад прыпечкам цырыкае цвыркунчык, ды за дашчанаю сьцяною храпе гаспадар-шавец і яго чаляднік, Апанас... Калыска жаласна рыпае, сама Жэнька мармыча—і, ўсё гэта зьліваецца ў такую ціхую прыёмную музыку, якую так соладка слухаеш, калі звычайна кладзешся ў пасьцель. Але для Жэнькі гэта музыка горш за ўсялякую лаянку...

Такі спакойны вячэрні час няміла-сэрна наганяе сон. А ці-ж можна заснуць Жэньцы? О, не! Тады скалечаць яе злыя гаспадары, выганяць у чыстае поле. А дзе падзецца сіраце? Матка Жэнькі сама сябе ледзь жывіць. Бацькі няма. Прыходзіцца малой працаваць і цяпець у чужых людзей.

Цені ад лямпы і мокрых ануч мітусацца. Жэньцы здаецца, што гэта ня цені, а цэлыя хмары. Гэтыя хмары даганяюць адна другую, лётаюць па небе і крычаць, як дзіця. Але вось дзьмухануў вецер і ўсе хмары рассыпаліся. Заместа іх, Жэнька ўбачыла шырокую дарогу, на якой роўна

НЯНЬКА

Па А. Чэхаву.

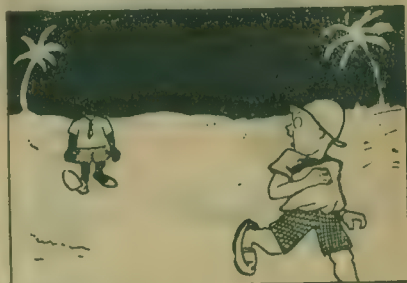
НОЧ. Малая дзяўчынка-нянька калыша калыску і паціху мармыча:

**„Люлі-люлі-люлі,
Усе коцікі паснулі...”**

У хаце духата. Пахне капустай ды скурамі. Супраць кута гарыць лямпа. Праз усю хату працягнута вяроўка, на якой вісяць розныя пялёнкі, мокрыя анучы...

Дзіця ў калысцы плача. Яно ўжо даўно асіпла ад крыку, але ўсё плача і няма-ведама калі перастане.

**ЗДАРЭНЬНЕ З ПІОНЭРАМ
У АФРЫЦЫ.**
(Жарт).

Нехта без галавы ў сьветлым адзеньні ўначы даганяе піонэра...
(Далей глядзі на адвароце).

*Піонэр ніколі ня бачыў яшчэ
такіх людзей...*

*Такі дзіўны чалавек дасьмер-
ці напалохаў нашага піонэра.*

*І што-ж-вы думалі: безга-
ловы чалавек—негрыцянскі
піонэр! Чорная яго галава
з'явілася з цеменьню ночы*

па пояс гразі. А на дарозе процьма людзей, вазоў, жывёлы. Раптам усё гэта падае ў рэдкую гразь.

— „Навошта?“ — пытае Жэнька. — „Спаць, спаць!“ — кажуць усе.

І яны сьпяць моцна, соладка. А на тэлеграфных слупох крычаць бязупынку вароны і сарокі, як дзіцяні ў калысцы, і стараюцца пабудзіць усіх. Ад іх крыку прахапілася і Жэнька. Яна борзда моргае вочкамі і сьпявае:

„Пашоў коцік у лясок,
Злавіў рыбку за хвосток...“

Вочы зноў плюшчацца, і зноў усплываюць перад вачыма новыя малюнкi. Успамінаецца, як прышла маці з бальніцы і сказала:

— Раненька сёньня сканаў, пакойнічак... Кажуць дактары, позна агледзеліся, трэба было раней. А так памёр бацька...

З такой крыўды ідзе Жэнька ў лес і там горка плача. Але вось нехта падб'ягае да яе, б'е ў патыліцу так, што яна моцна стукаецца галавою аб елку. Яна расплюшчвае вочы і бачыць перад сабою гаспадарашаўца.

— Ты што-ж гэта, недавярак?— кажа ён.— Дзіця плача, а ты сьпіш?

Ён моцна трасе яе за вуха, а яна цярпіць і мармыча сваю песню.

Але толькі адышоўся гаспадар, сон зноў узяў верх. Зноў тая-ж дарога, людзі, усе моцна і соладка сьпяць. Жэньцы таксама вельмі-ж хочацца легчы, але матка яе, Паладзя, ідзе поруч і падганяе дачку. Абое яны жабруюць.

— Падайце бедным, калі ласка!— просіць матка ў людзей.

— Падай сюды дзіця!— адказвае ёй нечый знаёмы голас.

— Падай сюды дзіця!—зноў крычыць той-жа голас, ужо моцна і сярдзіта—сypiш, нягодніца?

Жэнька прачынаецца і адразу бачыць, што такое сталася. Гэта гаспадыня ўстала і прышла карміць дзіця.

За вокнамі ўжо сiнеецца неба. Скора разьвiдніцца.

— Вазьмі!—кажа гаспадыня, зашпiльваючы на грудзях сарочку.— Плача, бо, мусiць, ураклi дзіця... дадае яна і iдзе спаць.

Жэнька бярэ дзіця, кладзе ў калыску і зноў пачынае калыхаць. Ценi ад лахманаў зьнікаюць, бо ўжо вiднее, і цяпер няма чаму лезьцi ў галаву і туманiць думкi. А спаць хочацца ўсё так-жа. Жэнька чэрпае конаўку вады і прамывае кожную хвiлінку вочы.

— Жэнька, запалi ў печы!—чуваць праз дзьверы голас гаспадара.

Значыць ужо дзень і пара брацца за работу. Жэнька пакiдае калыску і бяжыць па дровы. Яна рада. Цяпер, калi бегаеш, ня так хочацца спаць. Яна адчувае, што цела яе выпростаецца і праясьняюцца думкi.

— Жэнька, пастаў самавар!—крычыць гаспадыня.

Але толькi яна сабралася чысьцiць самавар, як чуе ўжо новы загад.

— Жэнька, пачысьцi галёшы!

Яна садзіцца на падлогу, чысьцiць галёшу і думае, што вось добра было-б усадзіць галаву ў вялікую галёшу і падрамаць усмак... І раптам галёша пухне, шырыцца. Жэнька выпускае з рук шчотку. Але зараз-жа да яе варочаецца памяць і яна трасе галавой, разьдзірае вочы і стараецца глядзець так, каб прадметы не варушыліся ў яе вачох.

— Жэнька, памый усходкi, а то ад заказчыкаў брыдка!

Жэнька мые ўсходкi, прыбірае

Яна расплюшчвае вочы і бачыць хату, потым палiць у другой печцы і перад сабою гаспадара-шайца бяжыць у краму.

Работы многа, няма нiводнай хвiлінкi вольнай. І гэтак кожны дзень, бяз сну, без адпачынку пакутуе бедная сiрата Жэнька. Бязлiтасны гаспадар ня мае сэрца да чужога дзіцяцi.

А. Якімовіч.

(з расійскае мовы).

АД РЭДАКЦЫІ

Нiхто з гаспадароў-наймальнікаў ня мае права прымушаць працаваць дзяцей цераз сiлу. Савецкая ўлада выдала такi закон, якi забараняе гаспадаром зьдэквацца з батрачата і няняк. Гаспадар, якi не зважае на закон, не абыходзіцца з нянькай як належыць па закону, павiнен быць пакараны. Аб такім гаспадары трэба пісаць нам у рэдакцыю.

КАЗКА пра каменны вугаль

Малюнкi А. ТЫЧЫНЫ.

Глыбока ў зямлі, у
цеснай яме ляжыць
чалавек.

Безкаменнагавугалю
не працавалі-б заво-
ды, не хадзілі-б ця-
нікі, параходы.

НАПРАЦАВАЛІСЯ дзеці за цалюткі дзень.

Увечары паселі ціханька ў хаце ля
цёткі Веры і папрасілі яе расказаць казку.

У хаце было цёпла, а на дварэ вялікі мароз
быў, зіма ўжо прышла.

— Ну, дзеткі, слухайце ўважна, я раскажу
вам цікавую казку.

„Глыбока ў зямлі, у цеснай яме ляжыць
чалавек. Уся яма чорная, замазаная вуголь-
лем. У руках у яго гостры молат. Гэтым мо-
латам чалавек адламлівае цвёрды, як камень,
бліскучы вугаль. Страшна тут! Няма сьвятла,
цесна, мала паветра, духата, аж пот аблівае
ўсё цела.

Што-ж гэта за чалавек такі? Што ён ро-
біць? Гэта рабочы-шахцёр. Ён здабывае ка-
менны вугаль, каб ім людзі маглі ацяпляць
свае будынкі, паліць яго ў паравозах, на за-
водах.

Без каменнагавугалю наша краіна не магла-б
жыць. Не працавалі-б заводы, не хадзілі-б
цягнікі, не працавалі-б млыны, электрычныя
станцыі, трамваі, параходы.

Адкуль-жа ўзяўся пад зямлёю каменны
вугаль?

Даўно калісьці, на зямлі расьлі лясы вялі-
кія і густыя.

Няпрыветнымі і хмурнымі былі тады лясы-
волаты: ні кветак, ні птушак, ні казюлек,
ні зьвяроў у лесе ня было. Тады было вельмі
цёпла на зямлі.

Зямлю часта затапляла мора і лес той гніў
пад вадою. З гісторыі зямлі вядома, што
суша і мора часта мяняліся месцамі: то мора
наступае на сушу, то суша на мора. Пэўна-ж
гэта рабілася не на вачох людзей. Для
гэтага патрэбны дзесяткі і сотні тысяч гадоў.

Доўга-доўга гнілі дрэвы і расьліны пад морскай вадой. Яны заплылі гразёю, пяском, глінаю, рознымі морскімі жывёламі. Так пражодзілі тысячы гадоў, пакуль мора не зацягнулася зямлёю нагэтулькі, што вада прымушана была сыйсьці з свайго месца, пакінуўшы пасяля сябе сухую зямлю. Там, дзе раней было мора, стала суха; мора-ж цяпер адлілося ў больш нізкую мясцовасьць.

Дрэвы перагнілі і зрабіліся цвёрдымі, бо зверху на іх ціснула зямля. Гэтыя перагніўшыя, сьціснутыя дрэвы і стварылі каменны вугаль.

Людзі, калі даведаліся пра вугаль, пачалі здабываць яго з зямлі. Пачалі спачатку капаць глыбокія ямы-студні. Гэтыя ямы завуцца шахтамі. На невялікім кавалку зямлі (некалькі дзесяцін) робяць шмат такіх шахтаў. А між шахтамі, глыбока пад зямлёй, капаюць калідоры ў розныя бакі. Калі шахта гатова, туды спускаюцца рабочыя.

Спусьціцца рабочы ў шахту, а яго там усяго вада запырскае, як дождж. Гэта падземельная вада. Яе ўвесь час выпампоўваюць спэцыяльнымі машынамі. Калі-б не выпампоўвалі вады, дык яна затапіла-б усю шахту. Рабочыя, якія выпампоўваюць ваду, увесь час стаяць у вадзе ды брудзе. Рабочыя адзяюць такую вопратку, праз якую вада ня можа прасачыцца.

Цяжка даводзіцца і тым рабочым, што забіраюць гатовы вугаль ды звозяць на ваганетках да шахтаў, адкуль ён падымаецца наверх.

Цяжкая шахцёрская работа. А колькі добра робіць шахцёр для ўсяе краіны!

Н. Іванчэнка.
(з украінскае мовы).

Расьлі лясы вялікія і густыя.

Калі шахта гатова, туды спускаюцца рабочыя.

Зосіна кніжка

Апавяданьне А. ЦІТАВАЙ

Маленькай Зосі восьмы год. Яна ў сям'і ня лічыцца маленькай дзяўчынкай, бо ўжо дапамагае матцы няньчыць свайго брата Рыгорку, калі маці ідзе на работу.

У Зосі ёсць і старэйшы брат, Андрэй, які вучыцца ў школе. У Андрэя ёсць кніжкі. Здаецца разглядала-б і разглядала-б іх Зося. Там такія прыгожыя малюнкi! Нават і ўсе зьвяры ёсць. Ёй нядаўна паказваў Андрэй на малюнку і тыгру, і насарога, і львіцу з ільвянятамі і шмат іншых зьвяроў.

Але Андрэй не дае доўга разглядаць Зосі кніжкі.

— Ты яшчэ літар ня ведаеш, чытаць ня ўмееш, толькі кніжку мне падзярэш. Будзеш у школу хадзіць—будзе і ў цябе свая кніжка,—кажа Андрэй.

— А ці цяжка чытаць навучыцца?—пытасца Зося.

— Пойдзеш у школу—убачыш, ці цяжка,—адказвае Андрэй.

— Ты навучы мяне чытаць,—просіць Зося.

— Пачакай, Зося, скоро і ты будзеш кніжкі чытаць.

І Зося пачала чакаць. Кожны дзень яна чакала брата і глядзела яму ў вочы, а калі-небудзь і пыталася:

— Ну, Андрэй, можа сёньня?

І аж сумна становілася, калі Андрэй казаў: „Пачакай, пачакай, яшчэ кніжка твая ня прыехала“.

— Адкуль-жа мая кніжка павінна прыехаць?—думае Зося.—І якая яна будзе?

Нават і ў сьне бачыла Зося сваю кніжачку. Яна здавалася ёй прыгожай, з малюнкамі, з разборчывымі вялікімі літарамі. І яна, Зося, ужо ўмее чытаць. Прачнецца Зося і шкода ёй, што яна прачнулася і што ў яе няма кніжачкі.

Вось аднаго разу вязе Зося па вуліцы ў калясцы свайго брата Ягорку і бачыць, што са школы бягуць вучні. Да яе падбягае Андрэй і кажа:

— Ну, Зоська, кніжка твая прыехала з самага Менску. Хадзем у хату—пакажу.

У хаце Андрэй паклаў кніжкі на стол, дастаў паміж іх прыгожаную кніжачку і дае Зосьцы:

— На, Зоська, вось твая кніжачка. Цяпер ты хутка навучышся чытаць і яшчэ больш палюбіш кніжкі. Бачыш на ёй напісана „Іскры ільліча“. Сёньня я табе пачытаю яе, а потым пачну вучыць цябе чытаць. А на тую зіму добра табе будзе вучыцца ў школе, бо ты шмат чаго будзеш ведаць з сваёй кніжкі. Я табе выпісаў з Менску гэтую дзіцячую часопісь на цэлы год. Чытай толькі, Зося, вучыся!

Ой, як рада была Зося!

Хітрыя майстры

Макар Сьвірэпы

У цесьляра Стружкіна сабраліся госьці. Усе—сябры яго, майстры.

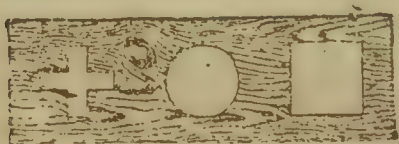
Пасядзелі, пагаманілі, а потым давай спрацаца, чья работа больш важная і мудрэйшая?

Тут спрэчкам канца ня было відаць. Спрачаліся, спрачаліся—і ўсё бяз толку. Гаспадару брыдка стала, што госьці яго пачалі ўжо нават лаяцца,—ён і кажа:

— Вось што, мужчыны, няхай кожны з свайго рамясла выдумае такую загадку, каб другія не адгадалі. Чые загадкі труднейшыя, у таго і работа мудрэйшая.

Загадка цесьляра Стружкіна.

— У мяне ёсць дошка. У ёй выразаны тры дзіркі: адна круглая, другая крыжам, а трэцяя чатырохкантовая.

Як зрабіць такую затычку, каб яна ўвайшла у гэтыя тры дзіркі?

Загадка работніцы Вярэўкінай.

— Працавалі мы з сяброўкай на фабрыцы, якая вырабляе вярэўкі.

Сяброўка кажа:

— Вось калі-б гэта ўзьняцца ўверх на самалёце ці дырыжаблі ды адтуль вярэўку ўніз спускаць,—

ці магла-б наша фабрыка зрабіць такую вярэўку, каб яе можна было спусьціць уніз з вышыні сямі кілёмэтраў?

Тут і майстар наш умяшаўся:

— Яно такую вярэўку можна зрабіць, але з такой вышыні на зямлю ня спусьціш.

— Чаму не?

Загадка сьлёсара Напілка.

— Жылі мы аднаго разу ўтраіх у адной кватэры: я і два мае сябры.

Дома мы рэдка калі сядзелі. Так што кватэра на замку была—тры-

ма замкамі замыкалася. У кожнага быў свой замок і свой ключ. Прыходзілі мы дахаты ў розны час.

Вось і адгадайце, як кожны з нас пападаў у хату, не чакаючы другіх сяброў?

Загадка каваля Сталёвага.

— Прынёс мне дырэктар заводу пяць ланцугоў, па тры колцы ў кожным, і кажа:

— Злучэце іх у адзін ланцуг.

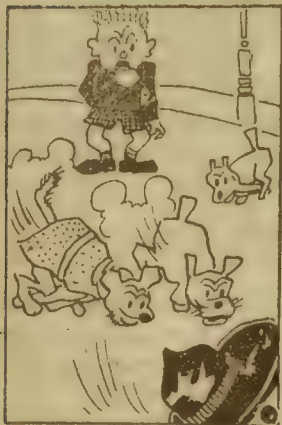
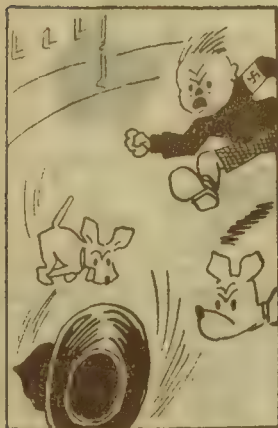
Добра, злучыць лёгка. Трэба чатыры колцы раскаваць і зноў по-

тым злучыць іх. Гэтак мог-бы ўсякі каваль зрабіць. Ну, а я адразу скеміў, што можна і менш колцаў раскаваць. Але колькі-ж?

(Адгадкі глядзі ў чарговым нумары).

Па гэтых шасьці малюнках злажэце самі апавяданьне.

ШТО ПІША АНГЕЛЬСКІ ПІОНЭР

НЯДАЎНА ў Англіі праводзіўся зьезд дзіцячых фашысцкіх*) арганізацый усяго сьвету. З прычыны гэтакага зьезду, у Лёнданскім саборы адбылося набажэнства.

Я і мой таварыш, Джэры Браўн, былі раней таксама бой-скаўтамі (так называецца дзіцячая фашысцкая арганізацыя). Тады мы ня ведалі яшчэ, хто такія бой-скаўты?

Захацелася нам паглядзець, як фашысцкія дзеці праводзяць свой зьезд. Мы адзелі форму бой-скаўтаў, якая яшчэ захавалася ў нас. І цяпер ніхто не пазнаў-бы, што мы—чырвоныя піонэры.

Тысяча шэсьцьсот бой-скаўтаў з сваімі сьцягамі ішлі ў сабор. Трэба праўду сказаць, што паход гэты быў праведзены па ўсіх правілах, было на што паглядзець.

— Я цяпер ведаю,—кажа мой таварыш,—чаму гэта дзеці некаторых рабочых становяцца бой-скаўтамі. Ёх арганізацыя ўмее наладзіць ўсё так прывабна, што гэтым яны заманьваюць нашых дзяцей да сябе. Паглядзі, які радасны твар у таго маленькага негра. Ен, мабыць, забыўся, што ў Амэрыцы фашыстыя абыходзяцца з яго братамі, як з сабакамі...

Калі атрады праходзілі блізка ля нас, я кінуў Джэры, і мы ўвайшлі ў рады маршыруючых. Тоўсты правадыр бой-скаўтаў, убачыўшы гэта, толькі ўсьміхнуўся. Я больш уважліва прыгледзеўся да яго і пазнаў, што гэта—поліцэйскі; той самы поліцэйскі, які 1-га мая гумавай палкай разганяў дэманстрацыю рабочых і крычаў:

— Прэч з вуліцы! Разыдзіся!

Мы ўвашлі ў царкву і селі. Усё ўжо было гатова. Наперадзе стаялі з сьцягамі. Там-жа сядзелі багата адзетыя мужчыны і жанчыны. Пасьля я ўжо даведаўся, што сярод іх была дачка ангельскага караля і дачка генэрала. Гэты генэрал—правадыр бой-скаўтаў.

*) Арганізацыя дзяцей буржуазіі.

Наперад вышаў той генэрал, правадыр бой-скаўтаў, і сказаў прамову. Я добра памятаю, што ён сказаў.

— Паважайце ўсіх людзей,—казала гэта старая лісіца,—любёце братоў, бойцеся бога і паважайце караля.

Вось што ён сказаў.

Пасля генэрала гаварыў Норыс, настаўцель сабора. Духоўнік Норыс яшчэ больш нагаварыў усялякай боскай чапухі.

— Гэтыя сьцены,—казаў ён,—бачылі ўжо шмат раскошных, багатых набажэнстваў. Тут каранаваліся каралі. Але-ж такое набажэнства, як сёньня, ніколі яшчэ не адпраўлялася. Сёньня тут сабраліся для пакланеньня ўсемагутнаму богу будучыя дзеячы сьвету...

— Для пакланеньня ўсемагутнаму капіталу,—казаў Джэры, бліснуўшы вачыма.

— Мы яшчэ паглядзім, ці будуць яны дзеячамі фабрык і заводаў,—адказаў я досыць моцна.

Нас пачулі. Адзін бой-скаўт, які сядзеў за намі, запісаў наш атрад і сказаў, каб мы адтуль выбраліся. Мы пашлі, але-ж, ідучы, не маглі ўстрымацца ад сьмеху.

„Няхай пашукае наш атрад“, падумаў я. „Ён ужо даўно раскідаўся і большая частка яго членаў сталі піонэрамі“.

На вуліцы мы спыніліся. Неўзабаве пачуліся з сабору гукі аргану. Бой-скаўты пачалі строіцца па атрадах і дзяржавах: Аўстрыя, Бэльгія, Голяндыя і г. д.

Увечары чытаў я аб гэтым у аднэй буржуазнай газэце наступнае:

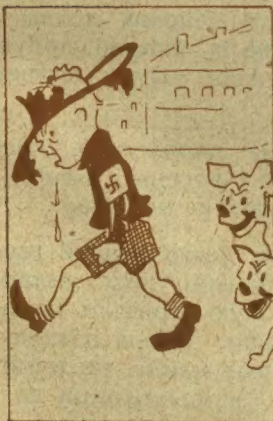
„У адзнаку братэрства, дзеці тых краін, якія раней ня жылі ў згодзе між сабой, ішлі разам“.

Я толькі падумаў: „Ці даўгавечнае ваша братэрства?“. Абы толькі пачалася вайна, і ўсё ваша „братэрства“ прападзе...

Мы-ж спадзяемся, што хутка прыдзе той час, калі дзеці рабочых усяго сьвету пад піонэрскім сьцягам сапраўды зьяднаюцца, як браты, для змаганьня з буржуазіяй.

Вільям Штропп.

З нямецкай пераклаў У. Лукашэвіч.

Чаму ападаюць лісты

Нарыс А. ПОЛЯКА

ПРЫШЛА восень. Мы зараз-жа пазналі яе па тых зьявах прыроды, якія бачым кожны дзень навокал сябе.

Зялёныя прыгожыя лісьцікі дрэў пачынаюць змяняць свой колер і памалу засьцілаць сабою зямельку.

Усе мы бачым лістапад. Усім нам знаёмы праявы лістапада. Усе мы спрабавалі растлумачыць гэту загадку прыроды.

Тлумачыў яе па-свойму, па-дзікунскаму і першабытны чалавек, які ня меў ніякай асьветы, ніякай навукі. Ён парашыў, што гэта багі так робяць. Тлумачыць гэтую зьяву так і цяперашні рэлігійны цёмны чалавек. Яго тлумачэньне мала чым адрозьніваецца ад тлумачэньня першабытнага дзікуна.

Паглядзімо, як разумее і тлумачыць зьявы прыроды ў лістападзе сьвядомы чалавек, той чалавек, які здабыў свае веды шляхам назіраньняў і досьледаў.

Спачатку і сьвядомы чалавек памыляўся. Яму здавалася, што толькі холад ёсьць галоўная прычына лістапада. Потым было заўважана, што лісты дрэў асыпаюцца нават і тады, калі восень стаіць цёплая і марозу зусім няма.

Гэта кажа нам аб тым, што ня толькі холад спрыяе ападаньню лісьцяў. Праўда, холад робіць сваю справу, але галоўнай ролі не адыгрывае.

Зараз нам вядомы такія прыклады: дрэўцы, пасаджаныя ў цёплых хатах, з набліжэньнем восені страчваюць сваё лісьцё хоць на кароткі час. Дрэву патрэбен адпачынак, усё роўна, як чалавеку і жывёле.

Вось гэты адпачынак і будзе галоўнай прычынай таго, што ўвосень ападае ліст.

У цёплых краінах растуць вечна-зялёныя дрэвы. Яны таксама праз некаторы час скідаюць сваё лісьцё. Пэўна-ж, гэта зьява ў розных гатункаў дрэў адбываецца не адначасова. Вось дзякуючы чаму мы можам сказаць, што там растуць вечна-зялёныя дрэвы. Бо гэта адбываецца ня разам, а часткамі.

Лістапад прыносіць вялікую карысьць нашым лістовым дрэвам. Мы ведаем, што пры дапамозе лісьцяў дрэвы бяруць з паветра вільгаць. Недахват вільгаці дрэва атрымлівае з зямлі пры дапамозе карэньняў. Зімою зямля прамярзае на значную глыбіню. Пры такіх умовах карэньчыкі зімою ня маюць магчымасьці атрымліваць вільгаць з зямлі... Адсюль робіцца зразумелым, што дрэва, якое на зіму ня страціла-б лісьця, павінна было-б страціць на іх харчаваньне апошнія свае сокі і, такім чынам, зусім засохнуць.

Тут вы запытаеце:

— „А чаму-ж не засыхаюць нашы іглістыя дрэвы, якія ня скідаюць на зіму сваіх іголак-лістоў?“

Праўда, што іглістыя дрэвы не засыхаюць, але іх лісточкі пабудаваны зусім інакш, чым у лістовых дрэў.

Але калі вы параўнаеце колер іголак з елак у восень і вясной, то заўважыце вялікую розьніцу...

На падставе ўсяго вышэй выказанага мы бачым, што лістапад прыносіць вялікую карысьць нашым лістовым дрэвам. Толькі дзякуючы лістападу, дрэвы нашы не паміраюць увосень, а рыхтуюцца да зімовага адпачынку.

Гэта ёсьць прыстасаваньне дрэў для таго, каб захаваць сябе ад сьмерці.

ХТО ТАКІЯ АКЦЯБРАТЫ

(Працяг).

Усе сьцішыліся, паселі на табарэткі.

Ніна пачала расказваць, хто такія акцябраты.

— Акцябраты,—казала яна,—гэта дзеці, якія ня могуць яшчэ па малалетнасьці быць піонэрамі. Гэта тыя дзеці, якія яшчэ толькі рыхтуюцца стаць добрымі піонэрамі. У групы акцябрат дзяцей прымаюць з 7 да 10 г., бо з 10 год ужо прымаюць у піонэры.

Акцябраты, як і піонэры, маюць свае законы. Гэта такія правілы, дзе гаворыцца, як трэба працаваць і да чаго імкнуцца.

Першы закон акцябрат такі: *акцябраты памагаюць камуністам, комсамольцам і піонэрам.*

Другі закон такі: *акцябраты імкнуцца стаць піонэрамі.*

Будучы акцябронак.

Піонэры—зьмена комсамольцам, акцябраты—зьмена піонэрам.

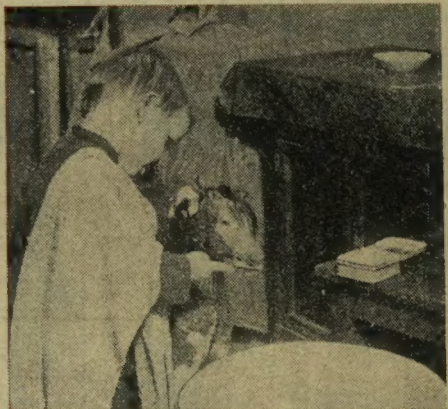
Кожная зьмена рыхтуе сабе добрую зьмену: піонэры памагаюць працаваць акцябратам, комсамольцы—піонэрам, партыйцы—комсамольцам.

Але ў акцябрат ёсьць яшчэ і звычай. Гэта такія правілы, якія адзначаюць, як штодня павінны трымаць сябе акцябраты, як павінны жыць.

Вось першы звычай: *акцябраты сачаць за тым, каб цела іх і адзеньне былі чыстымі.*

У брудзе заводзяцца розныя хваробы. Акцябраты-ж павінны быць здаровымі, бо якая-ж з іх будзе добрая зьмена?

Другі звычай такі: *акцябраты любяць працаваць.*

Трэба і каню свайму пачысьціць зубы.

Працаваць многа трэба для таго, каб многаму навучыцца. Што-ж робяць акцябраты, над чым працуюць? Яны займаюцца гімнастыкай, чытаньнем, маляваньнем, гульнямі. Дома памагаюць у працы бацьком.

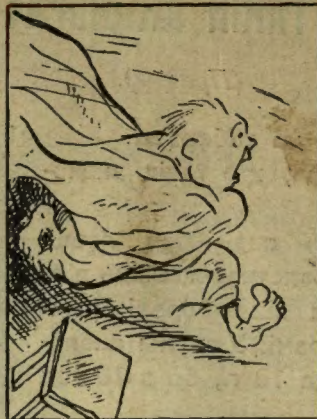
Шмат чаго робяць акцябраты,—дадала нарэшце Ніна.—Сёньня мы пагуляем у карагодныя гульні і на гэтым скончым.

Вясёлым і радасным ішоў Адаська дахаты. Ён ужо—акцябронак!

ЦІ ПАДПІСАЎСЯ ТЫ НА „ІСКРЫ ІЛЬЛІЧА“

1. Адасіку прысьніўся такі сон: прышлі да яго „Іскры Ільліча“.. Прышлі і заклікаюць падпісца...

2. Адасік напалохаўся: як гэта, каб часопісь сама прышла да яго ў хату? Выскачыў з хаты на вуліцу.

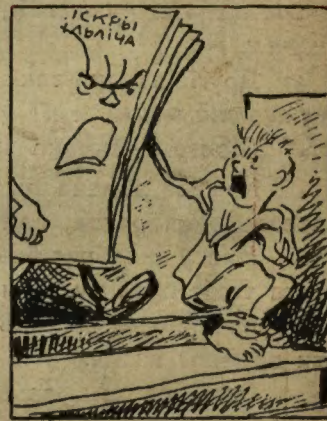
3. Але часопісь усюды даганяе. Хіба ў краме схавацца?

4. З крамы Адасік папаў проста ў кіёск.

5. Карл Маркс таксама крычыць яму: „Ці падпісаўся ты на Іскры Ільліча“.

6. Стаміўся Адасік. Сеў. Падбеглі „Іскры Ільліча“ і трасуць яго за плечы.

7. Прачнуўся Адасік, аж гэта бацька прынёс яму— „Іскры Ільліча“, № 1.

8. Адасіку „Іскры Ільліча“ дужа спадабаліся, і ён борзда пабег сказаць аб гэтым сваім сябром.

9. Прыёмшчык падпіскі на пошце здзівіўся: цэлы атрад прываліў падпісца на „Іскры Ільліча“.

Дзеці! бярэце прыклад з Адасіка і падпішэцеся на сваю часопісь.